

355 LIB. III. TRACT. V. DE SEPTIMO PRÆC. DECAL. CAP. II.
ita *Lug. D.* 13. n. 53. *Laym. I.* 5. §. 10. p. 3. cap. 7. n. 4. *Sporer de Spons.* s. 1. n. 211. cum *Pal. Con. et Dic. Salm. de Matrim.* cap. 2. n. 47. cum *Pont. Bon. Reb. et Led. Sanch. loc. cit.* n. 12. cum *Mol. Coo. Lop. Gom. Holzm. de Matr. c. 3. n. 191.* cum aliis communiter, ut asserit. Ratio 1. quia matrimonium promissum sub tali pacto revera est possibile, id enim, quod Princeps concedere solet, minime impossibile reputatur, ut habetur ex *I. Apud Julianum*, §. *Constat de Leg.* Tum quia omnis contractus, licet pro tempore impedimenti non sit validus, potest tamen esse validus respectu ad tempus, quo impedimentum auferitur; actus enim factus tempore inhabili, valet, juxta Jurisperitorum axioma, pro tempore habili, ad quod refertur. Et sic respondeatur rationibus oppositis. Hinc stuprator eo casu bene tenetur ad dispensationem impetrandam, et deinde ad matrimonium contrahendum.

Secundus casus est, si promissio matrimonii sit absoluta, nulla facta mentione dispensationis; tunc dicit *Sanch. dict. D.* 5. n. 26. cum *Coo. Nao. Gutt. Led. Lop. etc.* promissionem esse omnino nullam, utpote de re bonis moribus adversa, ex *I. Si stipuler* 35. ff. *de Verb. oblig.* Sed verius adhuc puto cum *Lugo D.* 13. n. 54. *Croix l.* 3. p. 2. n. 314. *Tamb. Dec. l.* 7. c. 6. §. 3. n. 37. cum *Mol. Tab. Arm. ap. Sanch. n.* 25. qui vocat probabile promissionem esse validam, si impedimentum promittentiam notum fuerit. Ratio, quia conditio illa de dispensatione impetranda semper in tali promissione subintelligitur tacite apposita; prout, si Religiosus promittat aliquid se daturum, valet promissio, quia subintelligitur conditio apposita de licentia Prælati. Ideo in tali casu vir etiam tenetur ad procurandam dispensationem, et ad matrimonium, cum taciti et expressi eadem sit ratio.

Major difficultas est, quando stuprator fictè promisit matrimonium cum pacto impetrandi dispensationem. Hic rectè distinguit idem *Lugo n.* 55. et *Tamb. n.* 37. quòd, si mulier prudenter advertere potuerit fictionem promissionis, vir ad nihil tenetur, quia tunc ipsa sponte decipi voluit. Secus, si mulier non potuerit advertere; quia tunc deflorator ratione fraudis tenetur ad matrimonium, et consequenter ad dispensationem impetrandam. At quid, si deflorator fictè, sed absolute conjugium promisisset consanguinea, non advertens ad impedimentum? Respondeo: si ipse culpabiliter non advertit, tenetur pariter ad matrimonium, quia jam fraudulenter egit. Si vero inculpabiliter, tunc dico, quod, quando dispensatio non potest obtineri sine gravi incommodo, non tenetur ad matrimonium, quia ad hoc præcisè non se obligavit, stante ignorantia inculpabili impedimenti; sed bene tenetur ad damnum compensandum ratione deflorationis extortæ; et si non possit damnum compensare, adhuc tenetur ad matrimonium, prout tenetur quisque injustus deflorator. Ita *Lugo et Tamb. ll. cc.* Quando autem dispensatio facile impetrari potest et sine gravi incommodo, tunc dico, omnino teneri virum ad

matrimonium, eo quòd, qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ordinaria, quæ de facili adhibere potest, ut diximus mox supra n. 649. in præcedenti quæstione de eo, qui habens votum castitatis virginem violavit sub vera promissione matrimonii, deflorator enim fictè promittens matrimonium, tenetur ad illud ratione fraudis eodem modo, ac si vere promisisset, ut pluries repetivimus.

ARTICULUS V.

Quid beat restitui pro Adulterio.

631. Ad quid tenetur adulteri? — 632. Ad quid tenetur adultera? — 633. An teneatur manifestare, prolem non esse legitimam? — 634. An tunc spurius teneatur credere Matri? — 635. Ad quid tenetur adulter? — 636. An teneatur adulteri reddere expensas Hospitalibus pro exposita prole? — 637. An quid tenetur adulter, si dubium sit, an proles sit mariti? — 638. Quid, si dubium sit inter duos adulteros? — 639. Ad quid tenetur adulter, si ipse non fuerit causa suppositionis?

631. — « RESP. Cum ex adulterio damnificari possint coniux alter, et proles legitimæ circa sustentationem, hæreditatem, etc. patet, quòd uterque adulterans, nata eis prole, debeant, cum id damnum causent, eatenus restituere, quatenus possunt sine detrimento altioris boni, et causatione majoris mali. Est communis. V. *Laym. I.* 3. t. 3. p. 1. c. 14.

Unde resolves:

632. — 1. Quod attinet ad ipsam adulteram, ordinariè non tenetur prodere, quòd proles ejus spuria sit: nam et viro suo tristitiam, et sui odium, et discordias domesticas crearet, ac famam suam prodigeret, quibus damna fortunæ merito cedunt. Accedit, quòd proles matri non teneatur credere se esse illegitimam. *Fill. tr. 32. q. 222.*

« 2. Debet tamen, si potest, aliis industriis damnum compensare, verbi gr. 1. diligenter administrando rem familiarem. 2. De cultu corporis detrahendo. 3. Si habeat bona propria, plus legitimis, quam spuriis relinquendo. 4. eum inducendo, ut relicta hæreditate, vel ejus parte, amplectatur statum Ecclesiasticum, vel religiosum, si idoneus sit, etc *Trull. l. c. d. 4.* »

633. — Quær. I. An adultera teneatur se prodere, si sciat, prolem non esse legitimam, ad evitandum detrimentum mariti, et filiorum legitimorum? Affirmant *Adrian. Palud. etc. ap. Croix l.* 3. p. 1. n. 332. Sed negant *Sotus Major, et alii ib.* nisi ingens sit damnum, nempe Regni, Principatus, et similis. Alii vero, ut *Cajetan. Less. Scotus, Vasq. Med. Ricc. etc. apud Lugo D.* 13. n. 45. negant ullo casu teneri matrem se infamare; et probant ex *cap. Officii 9. de Pen. et rem.* ubi dicitur: « Mulieri, quæ,

» ignorante marito de adulterio prolem suscipit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda. » Ultima tamen sententia vera, et satis communis, quam omnino sequendam puto, et tenent *Lugo* num. 45. cum *Soto*, *Covar.* *Molin.* *Tol.* *Val.* *Turr.* etc. *Croix* n. 333. *Ronc.* de 7. *Præc.* cap. 2. q. 4. R. 2. cum *Azor.* *Fill.* *Diana*, et *Tambur.* *Spor.* de *Matrim.* c. 2. n. 462. *Elbel* eod. tit. n. 457. *Laym.* lib. 3. tr. 4. n. 1. Et huic se adjungit *Less.* l. 2. c. 10. n. 58. Hæc sententia distinguit: Si damnum famæ multum præponderet damno mariti et filiorum legitimorum, tunc non tenetur mater illud subire: secus verò, si infamia non sit tanta. Hinc insertur, matrem teneri se prodere I. Si ipsa sit perditæ famæ, ut *Laym.* *Ronc.* *Lugo*, *Croix* etc. Bene tamen advertunt *Lugo* n. 57. et *Elb.* n. 458. non sufficere quilibet suspicionem de adulterio, sed requiri, ut alii vulgo de ea male sentiant. Idem autem, quod de fœmina malæ famæ dictum est, dicunt *Lugo* et *Less.* de fœmina vili: modò (addit *Lugo*) sit adeo abjecta, ut non esset longè magis estimabilis fama sua, quamdamnum alii inferendum. II. Si alioquin timeatur publicum damnum, nempe, si spurius sit perditis moribus imbutus, et succedere debeat regno, vel principatu, ut *Ronc.* et *Laym.* cum *Less.* III. Si mater se manifestando filio spuri, vel similiter speraret filium ei crediturum, bonisque cessurum, ne timeretur ulterius magna infamia, aut vexatio matris, ut docent *Lugo* n. 60. *Ronc.* cum *S. Antonin.* et *Less.* *Croix* n. 333. *Holz.* *Spor.* *Tumb.* l. 7. c. 3. §. 4. n. 15. Idem dicendum videtur, si mater posset damnum vitare, se manifestando soli marito, sed bene aiunt *Lugo* et *Spor.* raro ad hoc teneri uxorem eo quod raro ex tali manifestatione ipsa non sit subitura magnam vexationem, et hoc satis indicare videtur textus in c. *Officii*, supra relatus.

Sed dices, nec teneri matrem se prodere filio, quia justitia commutativa non obligat ad reparanda damna bonorum cum detimento famæ, quæ est superioris ordinis. Et ideo ex communiori et probabiliori sententia ut dictum est n. 627. non tenetur detractor, qui non potest aliter famam restituere, eam pecunia compensare. Ex altera vice non videtur posse dici mater modicam infamiam pati se prodendo filio, cùm communius docent *DD.* cum *Lugo* D. 14. n. 52. et *Salm.* de *Restit.* cap. 4. n. 48. *Sot.* *Ban.* *Prado.* *Reb.* *Vill.* *Tap.* etc. quod infamatio apud unum vel alterum virum adhuc sit gravis ponderis. Sed respondetur: Aliud est teneri ad compensandam famam cum facultatibus, aliud teneri suam famam prodere ad damnum illatum reparandum. Non enim tenetur, qui alterum infamavit, pecunia famam compensare, quia fama nulla pecunia reparari potest. At, cùm quis damnum bonorum alteri intulit, tenetur quidem cum damno æquali, ac etiam aliquantulum majori illud resarcire, quando per manifestationem facti, quamvis cum infamatione manifestantis, damnum reparatur. In eo solo casu posset is excusari, quo certum esset, quod ad damnum resarcendum longè majus detrimentum

ut diximus, incurrere deberet. In casu autem nostro non est certum, quod mater se manifestando soli filio, gravem patiatur infamiam, dum satis probabilis est sententia, quod revelatio criminis uni vel alteri viro cordato non sit gravis infamatio, juxta dicta *lib.* 1. n. 38. et in præsenti casu id dicunt *Lugo*, et *Sporer* ll. cc. Cùm ergo ex una parte mater sit certè obstricta ad damnum viro et aliis filiis reparandum, et ex altera non sit certa excusatio, quia certum non est, quod ipsa, revelando suum crimen filio, tale longè majus damnum incurrat, quod sufficiat ad eam excusandam; ideo possidet obligatio restitutioinis, et proinde tenetur mater se prodere. Imò hoc puto dicendum, non solum si mater spem moraliter certam concepit præcavendi damnum, ut asserunt *Less.* *Ronc.* et *Conc.* tom. 2. pag. 222; sed etiam si habeat spem tantum verisimilem, ut dicunt *Spor.* *Lugo*, et *Holz.* ex eadem ratione, quia in dubio semper possidet obligatio matris. Secus si nulla esset spes, aut valde exigua. Hinc aiunt *Tamb.* n. 16. et *Elbel* n. 460. cum *Bambust.* in praxi raro teneri matrem se manifestare marito, aut filio, quia raro fieri potest, quod ex tali manifestatione non sit subitura ingentia dama; et contra, raro contingit, quod filius credat, et teneatur credere matri, ut mox infra videbimus in sequenti quæstione.

634. — Quært. II. An eo casu teneatur spurius credere matri? Affirmat *P.* *Concina* pag. 223. n. 10. *Tamb.* l. 7. cap. 3. §. 4. n. 10. et *Host.* *Panorm.* *Med.* *Adrian.* et *Vasq.* ap. *Lugo* D. 13. n. 61. si mater sit fide dignissima spectatis circumstantiis, nempe amore in filium, et sua præsenli probitate, putà, si tunc pœnitentem vitam ducat, Sacramenta frequenter, etc. aut si sit in articulo mortis, et suum dictum juramento confirmet, ut dicunt *Tol.* et *Turr.* apud *Croix* lib. 3. p. 2. n. 334. Sed communissime et probabilius filius non tenetur credere matri, etiamsi juramento id asserat. Ita *Lugo* d. n. 61. *Salm.* de *Rest.* c. 3. n. 39. cum *Trull.* *Dic.* *Vill.* etc. *Holz.* de 6. *Præc.* c. 1. n. 657. (cum communi, ut asserit) *Less.* l. 2. c. 10. n. 51. *Laym.* l. 3. tr. 3. c. 14. n. 1. cum *Abb.* *Rich.* *Sa.* etc. *Ronc.* de 7. *Præc.* c. 2. q. 4. R. 2. cum *Azor.* *Fill.* *Dian.* etc. *Sporer* de *Matr.* c. 2. n. 555. *Croix* l. c. Id probatur 1. quia filius est in possessione legitimatis, cui cedere non tenetur, nisi convincatur esse adulterinus, vel illegitimus, ut habetur ex l. *filium, ff. de his, qui sunt sui,* etc. Vide *Lugo* D. 13. n. 16. Probatur 2. quia nemo tenetur credere unius testi, etsi probatissimo, ut patet ex c. *Relatum de Testam.* ubi dicitur, etiam quoad legala pia requiri saltem duos testes: « tribus » aut duobus legitimis testibus requisitis, quoniam scriptum est « Deuteron. 19. o. 15. In ore duorum aut trium testium stabit « omne verbum. » Et ex c. *Licet de Testib.* ubi: « Licet quædam » sint causæ, quæ plures quam duos exigant testes: nulla tamen » est causa, quæ unius testimonio, quamvis legitimo, terminetur. » Hoc enim dicunt *Laym.* et *Holz.* fuisse necessarium pro communi bono ad fraudes avertendas. Secus tamen dicendum, ut bene aiunt *Lugo* n. 62. *Holz.* *Ronc.* *Spor.* *Less.* *Salm.* *Croix*

Il. cc. si adsint indicia ita vehementia, ut filius in foro externo tanquam spurius condemnaretur, prout si mater clarè ostenderet impotentiam vel absentiam mariti tempore procreationis; tunc enim tenetur ille ut spuriū se habere: quia quisque tenetur se conformare in conscientia foro externo, ubi forum non nititur falsa præsumptione.

635. — «3. Quod attinet ad ipsum adulterum spuriū patrem, » etiam ipse sepe excusat vel in toto, vel ex parte, sive quia » damnum ab adultera compensatum fuit, vel compensandum » creditur; sive quia huic restitutio non potest fieri sine periculo » vitæ, dispendio famæ, turbatione, et discordiis familiarium; » sive quia non est certus filium esse suum. Vide *Less. lib. 3.* » *cap. 10. d. 6. Bon. de Matr. q. 4. p. 15. Trull. l. 7. cap. 8.* » *d. 7.*»

Cæterū adulteri tenetur restituere omnia damna, scilicet hæreditatem relictam à viro adulterinæ proli, et alimenta ab eo data puerō à tertio ætatis anno: Nam usque ad tertium annum mater tenetur eum lactare. Dixi *lactare*, nam ad alias expensas tenetur pater. Si verò mater non possit lactare, non ipsa, sed adulteri tenetur subire expensas ad lactandum, ut dicunt *Salm. de 4. Præc. c. un. n. 3. cum communi*. Nisi pater sit impotens, quia tunc tenetur mater.

636. — Quæritur 1. an, si adulteri sint divites, et exponant prolem Hospitalibus, teneantur reddere illis expensas factas pro nutrienda prole? Affirmat *prima sententia*, quam *Salm. communem* vocant *de Rest. c. 3. n. 28. cum Mol. Less. Sanch. etc. item Elbel de Matr. n. 461. Spor. eod. tit. n. 538. Lugo D. 13. n. 5. etc. Ratio*, quia hæc pia opera unicè pro pauperibus sunt instituta. Negat verò *secunda sententia*, quam tenent *Henr. Dic. Roder. de Acun. ap. Salm. n. 29. Renz. de 6. Præc. cap. 5. q. 8. et probabilem* vocant *Salm. n. 29. Elbel, Spor. Il. cc. et Croix lib. 3. p. 2. n. 159.* Eamdemque sententiam docet *Laym. de Just. lib. 3. tr. 4. cap. 14. n. 4.* si Hospitalē sit opulentum, secus si pauper. Sed universè präfatam sententiam ego puto probabilem; ratio, quia hujusmodi Hospitalia non solum sunt instituta ad subveniendum pauperibus, sed etiam divitibus in infamiae periculo, in quo ipsi solent vel procurare abortum, vel prolem necare, ne infamenti; et huic malo intendunt Hospitalia occurrere. Imò dico ista potiùs, quām pro pauperibus, erecta esse pro pueris spuriis, ad eos liberandos à discrimine mortis æternæ, et temporalis, quam facile subirent ob infamiae timorem, si adulteri ex proprio eos alere deberent.

637. — Quæritur 2. ad quid teneatur adulteri, si dubium sit, an proles sit sua, vel mariti? *Laym. l. c. n. 3.* licet contrarium putet probabile, probabilius tamen esse dicit, eum teneri ad damnum pro rata dubii. Communis verò est contraria sententia, quæ excusat ab omni restitutione adulterum, modò non sit certus prolem esse suam; ratio, tum quia possidet matrimonium, et filius legitimus reputatur, nisi constet opositum; tum quia melior

est conditio adulteri possidentis bona sua, quibus non tenetur se spoliare pro obligatione dubia. Ita *Tourn. tom. 1. pag. 365. Elbel de Matr. num. 443. cum Soto, Nao, Sporer, Salm. de Rest. c. 3. n. 30. cum Less. Pal. Sanch. Dicast. Trull. et aliis*, et est commune ap. *Croix n. 335. cum Lugo D. 13. n. 27. Azor. Concina, etc.*

638. — Et ob eamdem rationem idem tenent valere, si dubium sit inter duos adulteros, cuius sit proles. Ita *Sanch. Cons. l. 4. c. 3. dub. 1. Disp. 13. n. 20. Zachar. lib. 3. p. 1. n. 704. cum Gob. Less. Fill. et Bon. ac Salm. d. l. n. 32. cum Sot. Trull. Lop. etc. (contra Dic. Mol. et alios.)* Quæ utique sententia, spectata ratione, et absolutè loquendo, probabilior est; nemo enim tenetur ad damnum, nisi certò moraliter constet ipsum fuisse causam damni, ut probavimus supra ex n. 562. cum D. Th. 2. 2. q. 62. art. 7. Nec obstat dicere cum *Ronc.* quòd possidet obligatio adulterorum ex actione injusta ab eis posita; nam respondet, quòd ad obligationem restituendi, ex una parte non sufficiat actio injuriosa, sed insuper requiratur damnum ex actione certè secutum, ut docuit idem *S. Th.* cuius verba retulimus n. 561. Ex altera, ut quis teneatur ad restitutionem, non sufficit posuisse eum actionem aptam ad damnum causandum, sed requiritur ut actu moraliter certo illud intulerit. Non semper autem adulterium est causa prolis, sicut non semper consilium est causa damni, juxta *D. Th.* cuius textum vide *d. n. 562.* Per accidens verò est, quòd prolem nullus alere teneatur, cum incertus sit pater. Hanc sententiam *Croix l. 3. p. 1. n. 704.* (loquens de spurio nato ex muliere soluta) vocat probabilem cum *Gob. Less. et Fill.* (contra *Bardi.*) et communem asserit *Lugo. D. 13. n. 19.* Attamen ipse *Croix l. 3. p. 2. n. 337. cum Lugo n. 24.* loquens de prole adulterina, absolute dicit cum *Illi.* adulteros teneri ad alimenta pro rata dubii; quia, licet nemo teneatur ad damnum in dubio an à se sit illatum; tamen hīc (dicit) quisque adulter posuit certam causam damni, nam uniuscuiusque copula fuit causa incertitudinis, ne ab aliquo ipsorum determinato exigantur alimenta, et in hoc damnum videntur singuli consensisse, copulam patrando causantem hujusmodi damnum. Sed hæc ratio universè non suadet, quia videtur tantum valere pro secundo adultero, qui sciens adulterium factum ab altero, cum adulteria rem haberet advertens suo secundo adulterio fieri causam incertitudinis ne possint à primo adulterio exigi alimenta; vel locum haberet si plures adulteri ex communi consilio adulterium patrarent. At non valet quidem ratio pro adulterio anteriori, qui nihil adverteret de adulteris futuris. Et ut secundus teneatur, requiritur ultra ut ipse advertat ad illud damnum quod evenire potest ex suo adulterio: quia tamen rarissima erit hæc advertentia, rarissima etiam erit hæc obligatio adulteri; et ita mecum sentit *Elbel de Rest. cap. 18. num. 452 et 453. cum Petschacher, et Babestuber.* Vide dicta n. 562.

639. — Quæritur 3. an adulteri certus de prole teneatur ad damna, si ipse non fuerit causa suppositionis, scilicet, si ipse

non induxit mulierem, ut mulier supponeret viro suo prolem uti filium suum, sed negativè se habuerit? Tres sunt sententiæ. Prima sententia docet teneri eum semper ad omnia dama; quia ipso suo crimine fuit causa suppositionis, nempe quod proles credatur mariti, quemadmodum, ut adultera sit causa suppositionis, sufficit ut constante matrimonio prolem suscipiat. Hanc tenent *Less. l. 2. c. 10. n. 45. Lug. D. 13. n. 14. Mol. l. 4. D. 103. n. 2. et Salm. de Rest. c. 3. n. 36. cum Caj. Less. Moll. etc.* et vocant communem. Secunda vero sententia excusat adulterum, quia tunc adulter non est ipse causa suppositionis, nec illam intendit, sed est mater; sicut non est causa abortus qui fornicatur cum muliere, licet conjiciat eam in necessitatē abortus. Ita *Sot. Trull. etc. ib. Tertia sententia apud Tambur. Decal. l. 7. c. 3. §. 5 et 6. distinguunt et dicit, quoad alimenta teneri patrem illa subministrare, et hoc *Tamb.* supponit ut certum, quia pater tenetur de se alere filium; quoad hæreditatem vero proli reliquam, dicit eum non teneri, quia de hoc tenent *Sot. de Just. l. 4. q. 7. art. 2. et Henrig. l. 2. de Matr. c. 2. n. 3. et probabilem vocat *Tamb. l. c. et Dian. cum Bart. à S. Faust. apud Lug. de Just. D. 13. n. 10.***

Sed longè probabilior mihi est prima sententia, teneri in eo casu adulterum tam ad alimenta quam ad hæreditatem, quam unà cum adultera tenetur ipse compensare filiis legitimis. Ratio potissima, quia, licet adulter tantum permittat filium suum supponi, tamen filium procreando est causa proxima et directe moralis omnium dannorum, cum in moralem necessitatem supponendi prolem ponat adulteram, cui est inde moraliter impossibile prolem è domo ejicere propter infamiam, quam subiret. Ita *Less. l. 2. c. 10. n. 45. P. Conc. tom. 7. p. 222. n. 7. Croix l. 3. p. 2. n. 336. Elbel l. c. et Lug. l. c. n. 11. cum Vasq. Caj. Sylo. Navar. Mol. Az. et aliis communiter, qui (ut asserit *Lugo*) præfatas duas sententias rejiciunt.* Secus autem dicendum ait *Lugo n. 13. cum Vasq.* si adultera sine sua infamia, et periculo suppositionis possit prolem extra domum tenere et alere.

ARTICULUS VI.

Quid beat restitui pro fama et bonis spiritualibus, in inductione ad peccatum, avocatione à Religioni. Et quid pro Officio.

660. An restitutio facienda in alio genere? *De restitutione famæ, vide dicenda n. 988. Vide hic alias resolutiones.* — 661. Quid, si quis inducat alterum ad peccandum? — 662. Ad quid teneatur qui abduxerit Novitium vel Religiosum à sua Religione? — 663. De restitutione ob omissionem Officii Divini. — 664. Quæst. I. Quid, si fructus Beneficii non percipiuntur? — 665. Qu. II. Quid, si omittatur Officium sine culpa? — 666. Qu. III. An restituendi fructus intra primos sex menses? — 667. Qu. IV. An omittens

Officium possit postea supplere altera die? — 668. Qu. V. Quid, si omittatur pars minor quam integræ Horæ? — 669. Qu. VI. Quid, si recitentur Horæ sine attentione interna? — 670. Qu. VII. An excommunicatus teneatur restituere fructus? — 671. Quæst. VIII. An omittens incurrat aliam penam? — 672. Quæst. IX. Qui facienda restitutio? — 673. Qu. X. An omnes fructus restituendi? et quid de Beneficiario simplici? — 674. Quæst. XI. An teneatur ad Officium habens tenue Beneficium? — 675. Quæst. XII. An Canonici non assistentes, vel non psallentes in Choro teneantur ad restitutionem Distributionum et Præbendarum? Dub. 1. An peccant graviter Canonici, qui Choro non assistunt? Dub. 2. Quid teneantur restituere, si Choro non intersint? Dub. 3. An satisfaciant Choro, qui tantum intersunt, et non recitant? Dub. 4. An satisfaciant choro qui submissè recitant?

660. — « RESP. 1. Juxta dicta, si restitui non possint bona ablatæ ex bonis ejusdem ordinis, non est obligatio faciendi ex bonis diversi ordinis. * (*Vide d. n. 627.*) »

Unde resolves:

« 1. Pro fama restituenda est fama: cum id non potest, non teneris ad pecuniam, et bona fortunæ, nisi per sententiam à judice cogaris sic satisfacere. Eadem est ratio de reliquis. » Quod si tamen, ledendo famam, in bonis etiam fortunæ alteri damnum allatum esset, constat ex supradictis quid faciendum sit. Porro de læsione famæ, etc. *Vide dicenda n. 988.*

661. — « 2. Si quis alterum induxit ad peccatum suasione, vel exemplo suo, tenetur quidem ex caritate, quoad potest, eum revocare ad meliorem statum, sed non ex justitia. *Less. l. 2. c. 8. d. 2. n. 20. Laym. c. 8. num. 1.* »

« 3. Si quis autem induxit fraude, dolo, injusto metu, etc. tenetur ad id ex justitia: quia quisque habet jus, ne injustè ledatur in bonis spiritualibus. Unde, si ledatur, debet id spirituale restitui, si possit. *ib.* »

« An autem teneatur tunc ex justitia cooperari, ut alter convertatur? *Croix l. 3. p. 2. n. 240.* putat eum probabiliter teneri; sed non negat oppositum esse etiam probabile cum *Sanch.*

662. — « 4. Si quis aliquem (etiam Novitium) abduxit ab ingressu religionis, tamen sine vi et fraude, etsi graviter peccavit, id irrationaliter faciendo, ac proinde teneatur ei rursus suadere ingressum ex caritate; non tamen ex justitia vel illi, vel religioni tenetur, quæ nullum adhuc in eum jus acquisivit. *Vide Laym. l. 3. t. 2. c. 8.* »

« 5. Si quis religiosum ad apostasiam induxit, suasione, aliave cooperatione, obligatur ex justitia religioni ad restitutionem, non quidem ut ipse (quod aliqui volunt) loco alterius ingrediatur, sed ut suadeat alteri, quoad potest, redditum, et compenset monasterio commoda quæ ex hæreditate, bonis, vel industria alterius expectabantur. »

Qui per vim, fraudem, aut metum gravem impedit, vel avertit aliquem à Religione, graviter peccat contra justitiam; est commune apud *Croix l. 3. p. 2.n. 307. cum Less. Dic. Bugh. et Steph.* Probatur ex Tridentino Sess. 25. c. 18. de Reg. ubi excommunicatur qui puellam à Religione impedit. Fortius peccant parentes, si impediant; vide dicta n. 335. v. *Præterea*. Probabilis autem est, quod is, qui hunc impedit, non teneatur alium adducere ad Religionem, ut ait *Croix ib. cum Sanch. contra Nav.* Tenetur tamen reparare damna ob id Monasterio provenientia, ut communiter dicunt DD. *cum Lugo D. q. n. 40.* Et hoc dicendum probabilis, etiamsi ille aversus simplex esset Novitius, ut *Lug. e. 39. et Less. cum aliis apud Croix ib. contra Sanch.* qui putat oppositum probabile, dicens monasterium non acquirere jus in Novitium nisi post professionem. Hic autem videndum

De restitutione ob omissionem Officii Divini.

663. — Ex decreto Concilii Lateranensis sub Leone X aucto à S. Pio V anno 1571, Beneficiarii tenentur restituere fructus Beneficii pro rata omissionis Officii, elapsis sex mensibus à die possessionis Beneficii. In præfato enim Concilio Sect. 9. §. *Statutum*, sic dicitur: « Statuimus quoque, ut quilibet habens Beneficium, si post sex menses, obtinet Beneficium, Officium diuinum non dixerit, legitimo impedimento cessante, fructus non faciat suos pro rata omissionis recitationis Officii, et temporis. » Deinde S. Pius V in sua *Const. 186* quæ incipit, *Ex proximo Lateranensi*, edita anno 1571, sic sancivit: « Statuimus, ut qui Horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermisserit, omnes Beneficium fructus, qui illi vel illis diebus responderent; qui verò Matutinum, tantum dimidiam; qui cæteras alias Horas, aliam dimidiam; qui Horam singulam, sextam partem fructuum ejus diei amittat; tametsi aliquis Choro addictus, non recitans, omnibus Horis Canonica, cum aliis præsens adsit, fructusque et Distributiones forte alter assignatas sola præsentia, juxta statuta, consuetudinem, vel alias sibi lucrari fecisse prætentat: is etiam præter fructuum et Distributionum amissionem, grave peccatum intelligat se admisisse. Item ille qui primis sex mensibus Officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusaverit, grave peccatum intelligat admisisse, etc. » Hujusmodi autem restitutio certè debetur ante judicis sententiam, ut patet ex damnatione Alexandri VII. prop. 20. quæ dicebat: « Restitutio à Pio V imposta Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit poena. »

664. — Super hoc punto plures quæstiones occurruunt. Quær. 1. An Beneficiatus, fructus non percipiens teneatur ad Horas recitandas? Respondet: Si ipse caret spe recuperandi fructus, et non negligenter se gerat in illis exigendis, non tenetur. Ita *Viva de rest. q. 7. art. 9. n. 2. Croix l. 4. n. 1193. Pon. de Hor. Can.*

Dec. 1. q. 2. p. 4. n. 25. et Lug. Resp. Mor. dup. 5. n. 5. Ratio, quia non est æquum, ut aliquis subeat onus Officii, si fructus non percipiat sine sua culpa. Excipe I. Si Beneficiatus juste privetur fructibus in pœnam alicuius criminis, *Bon. l. c. cum Azor.* Secus, si injustè privetur, ut idem *Bonac. cum Suar. Mol. Azor. Laym. Lop. Garz. etc.* Excipe II. Si spem certam habeat exigendi fructus sequentibus annis, ut *Lugo l. c. n. 5. cum Suar et Croix l. c.*

Quid si vertatur lis super Beneficio? Distinguendum: si Beneficiarius nondum accepert possessionem Beneficii, *Cajetanus v. Hora. Nav. in c. Quando, c. 6. n. 29. et Sanch. l. 2. c. 2. d. 76. n. 6. cum Corduba,* dicunt cum teneri ad recitandum Officium, semper ac verisimiliter putet pro se ferendam esse sententiam. Ratio, quia Beneficiarius per solam collationem jam acquirit dominium Beneficii, ex c. *Si tibi de Præb. in 6.* Quapropter, cum à die collationis ad ipsum fructus pertineant, justum est ut ipse onus Officii subeat. Communis tamen et vera sententia docet, hunc non teneri ad Officium. Ratio, quia Beneficiarius ad Officium non tenetur nisi ex perceptione fructuum; is autem, cui collatum est Beneficium, habet quidem jus in illo, et ad possessionem accipienda; sed ante possessionem non habet jus ad fructus percipiendos, tale enim jus non acquiritur nisi per possessionem. Ita *Hab. t. 4. p. 232. q. 7. P. Conc. tom. 7. n. 411. Continuator Tournely tom. 1. p. 620. Salm. tr. 16. c. 2. n. 36. cum Suarez, Pal. Lug. Bon. Fill. Rodr. etc.* Bene tamen excipiunt, nisi stet per Beneficiarium quin possessionem adipiscatur, quia ex reg. 25. in 6. *Mora sua cuilibet est nociva.* Nec obstat quod fructus reserventur proviso; nam respondet *Habert l. c.* etiam fructus Beneficii vacantis sepe reservari Beneficiario futuro, et tamen nemo dicit hunc teneri ad Officium. Hoc autem Beneficium usquedum liti subjicitur, habetur pro vacante, ut at *Conc. l. c.* Et sic respondet ratione oppositæ sententiae.

Si vero Beneficiarius jam fuerit adeptus possessionem Beneficii, tunc, si ipse habet spem moraliter certam vincendi litem, utique tenetur ad Officium, ut docent *Less. lib. 2. cap. 34. num. 173. Suar. lib. 4. cap. 29. num. 7 et 10. Lug. loc. cit. dub. 5. num. 9. Conc. pag. 412. num. 27. Salmant. num. 38. cum Pal. Fill. et aliis communiter.* Secus, si absit hæc spes et dubium sit cui adjudicandi erunt prædicti fructus; quia nemo obstringendus est ad onus certum ob mercedem incertam. Ita *Lug. n. 14. Salm. num. 39. cum Sanch. Led. Pell. et Tamb. l. 2. c. 5. §. 1. n. 30. cum Bon.* Et hoc dicendum etiamsi Beneficiarius emolumenum ex fructibus Beneficii jam perciperet, sed ob aliquod manuale servitum (ut recte notant *Lugo. n. 5. et Salm. n. 38.*) ob quod non foret privandus tali emolumento, etiamsi litem amitteret. Si autem Beneficiarius vincit litem, sentit *Salas ap. Croix* ipsum teneri fructus sequestratos largiri pauperibus. Sed melius censem *Lugo n. 5. et Salm. n. 39. cum Bon.* nullam esse obligacionem restitutionis ei qui sine culpa sic omisit Officium, unde

licet eos retinere potest, sicut licet retinet fructus maturatos à tempore vacationis Beneficii, et si Officium non dixerit.

663. — Quær. 2. An omittens Officium sine culpa teneatur ad restitutionem? Prima sententia affirmat cum Led. et alii apud Viva loc. cit. n. 2. v. Inf. secundo, qui probabilem putat. Negat vero secunda sententia probabilior, quan tenent Less. l. 2. c. 34. n. 180. v. Quinto, P. Conc. tom. 2. p. 417. n. 5. et ipse Viva cum Sanch. et communiori. Ratio, tum quia cessante culpa cessat poena restitutione fructuum, ut colligitur ex verbis Concilii Lateranensis, « qui officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, fructus suos non faciat; » tum quia, ut censem Sylo. v. Clericus, 4. n. 17. cum Innoc. Panormit. Butr. idem Less. loc. cit. num. 179. cum Palud. et Rosell. (contra Ang. et Coo. qui tamen satetur contrarium esse commune) hujusmodi restitutio non debetur de jure naturali, cum fructus Beneficii non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficiati, cum onere tamen Officii; ante enim Concilium Lateranense, ita Lessius, nullus erat Canon, quo haec restitutio præcipiebatur. Bene autem potuit Ecclesia, omittentibus restitucionem imponere ipso facto et ante omnem sententiam; sed cum haec restitutio procudubio sit pena (ut non dubitat Viva in cit. prop. 20. n. 3.) ipsa omnino culpam requirit; et ideo satis a restituzione excusantur officium inculpabiliter omittentes. Sed dices: si restitutio fructuum culpabiliter omittentibus est pena, cur non requiritur sententia saltem declaratoria criminis, ut declaravit Alexander VII, damnando Propositionem 20, dum (ut diximus lib. I. n. 149.) in omnibus penis positivis requiritur sententia? Respondetur non requiri sententiam, eo quod haec restitutio sit pena conditionalis juxta dicta ibidem dicto n. 149. v. Pœna, sive quia recitatio Officii est conditio sine qua non potest Beneficiarius adipisci fructus, sicut declaravit Lateranense (ut mox vidimus n. 663.) dicens: « Si post sex menses, obtento Beneficio, » Officium divinum non dixerit, legitimo impedimento cessante, » fructus suos non faciat. »

666. — Quæritur 3. An omittens Officium infra sex primos menses teneatur ad restitucionem? Affirmant Suar. de Relig... 4. c. 29. et Val. cum aliis apud Viva l. c. n. 2. v. Inf. sexto. Sed negant probabilius Less. cit. cap. 34. n. 167. Conc. tom. 2. p. 416. n. 3. et Viva cum Vasquez et communiori. Ratio est eadem, quam mox adduximus, quia restitutio fructuum non debetur nisi de lege Ecclesiæ, quæ hanc penam injunxit tantum omittentibus post sex menses. Advertendum tamen, quod isti non excusentur à culpa gravi, ut habetur ex Bulla S. Pii V, ut supra n. 663.

667. — Quær. 4. An Beneficiarius omittens Officium uno die possit supplere die alio? Omnes docent, et non dubitandum, hunc non excusari à peccato mortali, ut diximus haberi etiam in præfata Bulla S. Pii V. Dubium fit an ita supplens excusetur a restituzione fructuum? Prima sententia affirmat, quam tenent

Molf. tom. 1. tr. 5. c. 5. n. 7. Salm. tr. 16. c. 4. n. 65. qui citant Palud. et Quintan. item Henr. Suar. et Fill. (Sed Dian. p. 2. tr. 12. R. 24. asserit Henr. esse pro contraria sententia, et Fill. ac Suarez loqui tantum pro casu præcedentis questionis); ac probabilem vocat Bon. de Horis Can. D. 1. q. 5. p. 2. n. 5. Ratio, quia in tali casu iste jam repedit æquale, prout si Cappelanus omittat Missam uno die, bene potest altero suppleare. Secunda vero sententia communissima, cui adhaereo, negat; et hanc tenent Bonac. l. c. Viva dict. art. 9. n. 2. Ronc. de Hor. Can. c. 4. q. 7. R. 2. cum Nao. Pell. Bass. etc. ap. Salm. loc. cit. item P. Concina, t. 2. p. 420. cum Leandr. qui dicit hanc omnino tenendam, et Croix l. 4. n. 1209. qui contrariam non putat probabilem. Ratio, quia onus Officii est addictum diei, unde qui illud non implet, non potest implere die alio; et haec videtur fuisse vera mens S. Pii V, dum sancivit non facere fructus suos, qui Horas Canonicas uno vel pluribus diebus intermisserit. Ubi notandum non dixisse Pontificem omiserit, sed intermisserit, quo verbo satis significavit non lucrari fructus qui uno die Officium intermitit, etiamsi die altero suppleat; quia, licet is dici possit Horas non omisisse, nequit vero dici quod non intermiscerit. Hinc bene arguit Roncaglia, quomodo ille, qui uno die fructus sui Beneficii jam amisit, poterit altero die reacquirere? Tantò minus deinde approbo id quod subdunt Salm. ibid. nempe quod Beneficiarius omittens Officium possit supplere aliis suis operibus. Nec etiam acquiesco ei quod dicit Roncaglia, minirum quod, cum sub nomine pauperum veniant etiam animæ Purgatorii, si Beneficiarius applicat preces pro ipsis, possit liberari à restituzione: non acquiesco, dico, quia Papa omnino imposuit omittentibus restitucionem fructuum.

668. — Quær. 5. An omittens partem minorem quam integræ Horæ teneatur ad restitucionem? Si partes omissæ materiam gravem non constituerent, commune est nullam deberi restitucionem, ne sub veniali quidem, etiamsi fructus illi parti respondentem ad magnam quantitatem pertingerent. Ratio, tam quia sic fert Chori usus, tum quia à S. Pio V tantum omittentibus aliquam Horam imposita est restitutio: qui autem partem levem illius omittit non potest dici Horam omisisse; ita Suar. l. 4. c. 3. n. 13. Bonac. D. 1. q. 5. part. 2. n. 11. Salm. tr. 16. c. 2. n. 13. et P. Concina tom. 2. p. 419. n. 8. in fine. Et hoc verum putant Pal. tom. 2. c. 7. Dec. 2. p. 7. n. 6. Salm. loc. cit. n. 56. cum Fill. P. Nao. Pel. Dian. etc. ac probabile censem Bon. etiamsi partes in pluribus Horis constituerent simul gravem materiam; quia præceptum recitandi integrum Officium diversum est à præcepto restitucionis, quæ (ut dictum est) non debetur de jure naturæ, sed ex mandato Ecclesiæ, pro omissione singularum Horarum. Sed his non obstantibus, verius mihi videtur oppositum, quod docent Suar. de Rel. l. 4. c. 30. n. 13. P. Concina l. c. Bon. de Hor. Can. D. 2. q. 5. p. 2. n. 15. cum Garc. etc. nempe non excusari à restituzione, qui in uno Officio

per plures leves omissiones ad gravem materiam pertingit. Ratio, quia ex Concil. Lateranensi absolute præcepta fuit restitutio fructuum pro rata omissionis Officii, ubi nota non dici ibi pro rata omissionis cuiuslibet Horæ, sed Officii: ergo ex Concilio omittens partem notabilem Officii jam tenebatur ad restitutio nem. Postea S. Pius V suam Bullam emanavit, qua nihil quidem de illa Constitutione Concilii immutavit, sed expressius pro videre volens, ut dixit, solum definivit quantum fuerit restituendum pro omissione singularum Horarum; ex hac autem definitione perperam infertur, quod Pontifex voluerit eximere omittentem partem notabilem totius Officii à restitutione jam à Concilio illi imposita, quamvis non omittatur pars notabilis uniuscumque Horæ. Tantò magis deinde rejicimus cum *Salm. ibid. Bonac. Pal. etc.* id quod dicunt *Filliuc. Pellizz. et Dian.* (*et Viva* putat probabile cum *Naoarr. et Tolet.*), nimirum non teneri ad restitutionem qui omittit partem notabilem alicujus Horæ: nam qui partem notabilem omittit, verè non recitat Horam, sicut verè *Missam* omittit qui partem ejus notabilem non audit.

669. — Quær. 6. An teneatur ad restitutionem Beneficiarius qui recitat Officium sine debita attentione? Qui externè voluntariè distrahitur certè non satisfacit Officio, et tenetur restituere. Dubium est de se distrahente interius; de hoc magna est quaestio, de qua fusè agemus *lib. 4. n. 177.* ubi probabiliorem esse sententiam dicemus, eum non satisfacere. Sed quia oppositam sententiam non possumus negare adhuc esse probabilem, hīc dicimus non esse obligandum Beneficiarium ad restitutionem fructuum, semper ac bona fide eos percepit; quia, posito jure certo quod ipse habet ad res suas bona fide possessas, non tenetur ad restitutionem nisi sit certus de obligatione restituendi. Magnus Rigoristarum princeps, *Prosper Fagnanus*, gravem scrupulum imponit Confessariis absolventibus pœnitentem, qui non vult restituere juxta opinionem probabiliorem sui Confessarii, quia ejus sententiae tanquam sui Judicis pœnitens ut reus parere debet. Sed gravior quidem scrupulus videtur mihi et communiter alii innumeris Doctoribus, etiam rigidæ sententiae fautoribus, angere debere Confessarios damnantes ad restituendum pœnitentes, qui ex una parte habent opinionem probabilem eos excusantem à restitutione, et ex altera habent jus certum possessionis ad bona sua, quibus expoliari non debent, nisi constet de obligatione restitutionis juxta dicta *n. 547.* Præterea, diximus *lib. 1. n. 25.* et fusiū dicemus *Tomo VI. lib. 6. num. 604.* quod pœnitenti, qui habet pro se opinionem probabilem, nequeat denegari absolutione, ut communiter docetur, et fatentur etiam plures inter Probabilioristas, quos ibi retulimus et referemus. Nec obstat dicere, quod pœnitens debeat se conformare judicio Confessarii, nam Confessarius non est judex controversiarum, prout est summus Pontifex, sed tantum Judex dispositionis pœnitentium et satisfactionis injungendæ, ut habetur ex Trident. *Sess. 14 c. 5.* ubi dicitur: «Jesus Christus... Sacerdotes suī ipsius Vica-

rios reliquit tanquam præsides et Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur... qui pro potestate clavium remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat et non potius in specie ac sigillatum sua ipsi peccata declarassent. En igitur patet, pœnitentem in hoc tantum sequi debere judicium confessarii, ut peccata apud eum deferat, et pœnitentiam acceptet. E converso pœnitens post Confessionem suorum peccatorum habet jus certum ad absolutionem, quæ non potest ei denegari, nisi aliunde sit indispositus: neque potest quidem dici indispositus, quia non sequitur opinionem Confessarii, ad quem certè non pertinet reprobare opiniones quas alii Sapientes approbant; sed tantum judicare an pœnitens rectam vel ne conscientiam sibi formet. Sed instabat *Fagnanus*: hæc sunt principia probabilistica. Ego nescio, an sint probabilistica, vel antiprobabilistica, cum plures etiam inter Probabilioristas illa sequantur. Hoc unum scio, quod in omnibus scientiis regula probata sit ut sequamur principia magis recepta à Sapientibus, prout sunt ista quæ invenio passim teneri à Scriptoribus undique doctrina et pietate conspicuus, qui in facie Ecclesiæ sua volumina eliderunt, et quibus adhærere consulti tutiusque mihi esse judico; quod enim docetur ex unanimi Theologorum consensu (ait *Continuator Tournely t. 1. p. 293.*) « magni esse debet ponderis, quia ubi est aliqua obscuritas, id sequendum est in praxi quod prudentissimi quique judicant. » Neque hic Auctor dixit hoc loquens de opinione omnino communiter recepta, sed de quadam sententia, cui plures graves Auctores contradicunt.

670. — Quær. 7. An excommunicatus teneatur restituere fructus Beneficii? Certum est teneri excommunicatum tempore collationis, quæ fuit nulla, *Viva q. 7. art. 9. num. 7.* Secus, si post collationem incidit in excommunicationem. Ita *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 9. Continuator Tournely tom. 2. p. 486. Pal. R. 2. p. 11. n. 4. Sanch. de Matr. lib. 3. D. 51. n. 12. Salm. de Cens. c. 13. n. 115. cum Henr. Bonac. Con. Avila, Hurt. et aliis pluribus (contra *Suar. Cov. Fill. Sayr. etc.*) Et quidem probabilius: ratio, quia pœnas, quæ actionem requirunt, ut diximus *lib. 1. num. 148.* reus non tenetur subire, nisi post sententiam. Et sic videtur significare textus in c. *Pastoralis 63. §. Verum. de Apell.* ubi dicitur: « Illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur cui Ecclesiæ communicatio denegatur. » Tò autem subtrahuntur, ait *Tournely*, potius indicat expoliationem, quæ fit ab homine, quam quæ ipso jure inducitur, ut etiam explicat *Glossa*. Tantò magis, quia Pontifex respondet ibi interrogationi factæ, an Clericus excommunicatus potuisset privari à Judice ecclesiasticis Beneficii. Hæc tamen sententia procedit, si Beneficiarius per se vel per alium jam muneri suo satisfecerit. Si autem ob iniustam excommunicationem abasset à choro posset percipere*

fructus Beneficij et etiam distributiones, ut ait *Vita n. 8. cum Sa. Fill. Aº. etc.* Quid, si excommunicatio sit justa, sed excommunicatus non assistat Choro, quia non stat per ipsum, ne absolvatur? *Sa. Henr. et Ugol.* concedunt huic distributiones, sed negat communius et multò probabilius *Vita cum Suar. etc. ibid.*

671. — Quær. obiter 8. omittens ultra restitutionem, quamnam aliam pœnam incurrat? Incurrit pœnam privationis Beneficij, si admonitus, saltem bis, post sex menses officium omittat intra 15 dies, *ut Suar. apud Vita d. l. n. 10. ex Conc. Lateran.*

672. — Quær. 9. omittens cui debeat facere restitutionem? Resp. pauperibus, vel fabricæ Beneficij, ut *ex Decr. S. Pii V.*, sive Ecclesiae, sive domui Beneficij, sive in augendis agris, ut *Suar. et Vasq. apud Vita quest. 7. a. 9. n. 11.* Non autem (ait *Vita*) potest dare fabricæ alterius Ecclesiae, nisi fabrica esset in utilitatem pauperum, vel nisi Ecclesia propria non indigeret restauratione, et alia Ecclesiae eleemosynis indigerent, ut reficerentur, ut ait *Concina tom. 2. p. 425. n. 24.* Nomine autem pauperum intelliguntur pauperes eujuscumque loci, et etiam intelliguntur ipsi defuncti. Et etiam ipse Clericus sibi potest applicare dictos fructus, si verè pauper est, ut dicunt *Palau tract. 7. D. 2. p. 7. n. 12. cum Nao. Suar. Bon. Tol. et Vita cum Less. ex communi d. n. 11. in fine.* Excipitur tamen, si ille in fraudem officium omittat, sciens se posse retinere fructus ob paupertatem, ut bene advertunt *Pal. et Vita.* Addunt *Palau tr. 7. D. 2. p. 7. n. 11. cum Suar. Bonac. et Salm. de Hor. Can. c. 2. n. 60. in fin. cum Nao. Pell. Reg. Fil. Quintan. et communi*, posse Beneficiarium satisfacere restitutioni, si quæcumque alia pia opera pro Defunctis offerat æquivalenta recitationi omissæ, nempe, (ut explicat *Quintan. ap. Salm. n. 66.*) auditionem Sacri, flagellationem, lucrationem Indulgentiarum, et similia: sed huic supra n. 667. *Quest. 4. in fine* non acqueivimus. Tantum admittendum videtur cum *Concina p. 427.* posse Beneficiarium fructus restituere, ut celebrentur Missæ, vel alia suffragia applicantur pro Defunctis.

673. — Quær. 10. An Beneficiarius restituere debeat omnes fructus, juxta officia quæ omisi? Affirmant *Suar. Valent. Azor. n. 3. Sotus de Just. l. 10. q. 5. art. 6. Less. l. 2. c. 34. n. 133. Vita l. c. n. 13. et Salm. tr. 16. c. 2. num. 59. cum Pal. Vasq. Led. Vill. Dian. Henr. Rodr. Bonac. etc.* probabiliter dicunt ex benigna interpretatione ipsum non teneri omnes fructus restituere, sed tantum eos qui respondent ad onus Officii omissi: Ratio, tum quia Bulla S. Pii sic recepta est et sic explicata usu, utpote conformior æquitati naturali; tum quia durum videtur eodem modo obligari Episcopos, Parochos, et Capellanos qui ferunt alia onera, ac simplices Beneficiarios. Quare dicunt Episcopum vel Parochum teneri restituere tertiam vel quartam partem fructuum, retinendo alios pro aliis oneribus, quibus ipsi satisfaciunt: Canonicos dimidiā partem: habentes Capellaniam, di-

midiam, vel tertiam partem: (Capellanus enim tenetur ad Officium, cum quælibet Capellania conferenda ab Episcopo, et ejus auctoritate erecta, sit vere Beneficium, etsi sit ad natum annobilis: secus, si non sit erecta auctoritate Episcopi, licet ab ipso conferatur. Ita *Salm. de Horis Can. c. 5. n. 59. cum Suar. Pal. Vill. etc.*) Ratio, quia isti omnes recipiunt fructus, non solum pro Officio, sed pro aliis etiam oneribus. *Henriquez* autem *apud Sanch. Concil. l. 2. c. 2. D. 84. n. 4.* dicit Episcopum et Parochum teneri tantum ad quintam partem, quod *Vita* etiam approbat *in prop. 20 Alex. VII. n. 6. in fin. et de Horis Can. q. 3. A. 3. n. 8. in fine.* Canonicum ad quartam, ut etiam *Vita d. n. 8. in fine.*

Quid de Beneficiario simplici? Rectè *Vita cum Bon. d. l. de Rest. n. 13. in fine* dicit, eum teneri ad omnes fructus: quia onus gestandi habitum, vivendi castè, etc. compensatur privilegiis Clericalibus. Attamen *Henr. apud Sanch. d. loc.* dicit teneri tantum ad tertiam partem, ratione aliorum onerum. Et asserit hanc esse communem recentiorum cum *Manuel. et Medina*, quorum opinionem ait *Sanch.* esse rationi consonam. At hanc opinionem merito ait *Less. l. 2. c. 34. n. 177.* esse laxam. Unde rationabiliter eam limitat ad eos Beneficiarios tantum, qui præter Horas Canonicas alia onera habent, idque juxta onerum proportionem.

674. — Quær. 11. an teneatur ad Officium, habens tenue Beneficium? *Salm. de Horis Canon. c. 2. n. 48. cum Nao. Laym. Pal. Sa. etc.* teneri eum censem, quia S. Pius V hunc non excludit. Negant tamen *apud Moya tract. 2. de Rel. Disp. 2. q. 4. n. 8. Malder. Escob. Quintan. Diana, et Arag.* qui testatur, hanc esse communem recentiorum: et idem sentiunt *Less. l. 2. c. 34. n. 169. Sanch. l. 2. Consul. c. 2. d. 65. cum Rodr. Molf. Vega, Led. Torre. et Pell. apud Salm. d. c. 2. n. 45.* (quamvis *Less.* et *Pell.* sentiant teneri hunc Beneficiarium recitare saltē Dominicis, et diebus festivis.) Ratio, quia *ex c. 1s. cui de Praebend. in 6. in jure* tenue Beneficium non reputatur pro Beneficio; in præfato enim Canone habens tenue Beneficium non excluditur ab alio Beneficio obtinendo, cum ibi prohibetur ne de Beneficio provideatur tantum obtinens aliud Beneficium sufficiens: « Is cui (verba textū) conceditur, Auctoritate Apostolica una persone idoneæ in sua vel alia Ecclesia providere alii cui, aliud sufficiens Beneficium obtinenti providere non potest. » addit ibi *Glossa*: « Ergo si non est sufficiens, secus est. » Deinde infra rationem adduci: « quia Beneficiatus idoneus non est, et iure communi Beneficiatus beneficiari non mandatur ex c. »

Quia in tantum de Praeb. » Habens igitur tenue Beneficium, si potest beneficiari, ergo reputatur in jure tanquam non Beneficiatus: et proinde censem eximi ab onere Officii.

Quæritur autem quodnam Beneficium judicetur tenue? Dico non audiendos aliquos, qui contra communem asserunt tale judicari Beneficium quod non pertingit ad 20 vel 30 aureos. Merito

372 LIB. III. TRACT. V. DE SEPTIMO PRÆC. DECAL. CAP. II.
tamen *Viva* in prop. 20 *Aleg. VII*, n. 7. *Sporer de Hor. Can.*
c. I. n. 27. Elbel eod. tit. n. 421. Tamb. l. 2. c. 5. §. I. n. 24. et
Salm. d. c. 2. n. 48. cum Mald. ac aliis communiter censem probabile, tenue existimari illud Beneficium quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis. Et adhæret *Sanchez Cons. l. 2. c. 2. Dub. 67. n. 4. cum Suarez*, putas, Beneficium tenue illud quod non pertingit ad tertiam, vel non magis declinet ad tertiam ultra quartam partem. Sustentationem autem rationabiliter dicit *Viva loc. c. mensurari juxta diversitatem patrimoniorum, quæ in diversis locis solent Clericis assignari. Hinc. Sotus ap. Sanch. n. 5. obligat ad Officium Beneficiarum, qui percipit annuos au-*reosocto. Sed *Sanch.* excusat, etiamsi percipiat 16 aureos. Verum huic minimè acquiesco: communis enim sententia est apud *Croix l. 4. n. 1195.* nullo modo excusari ab officio Beneficiarum percipientem tertiam partem sustentationis. Idemque recte censem dicendum *Croix n. 1196. cum Vasq.*, si dubium sit, an Beneficium sit tenue; quia, cùm Beneficium sit certum, et tenuitas excusans sit dubia, possessio stat pro Beneficio, et proinde pro obligatione Officii. Meritò addunt *Lugo, Re. Mor. Dub. 6. n. 5. cum Suar. et aliis, Croix. n. 1193. et Tamb. l. c. n. 26.* neque excusari Beneficiarum si ob suam culpam Beneficium factum sit tenue; vel si ipse speret in posterum uberiore fructus se habitum, tunc enim unus annus compensatur cum alio, contra *Palauum, tom. 2. D. 2. p. 1. §. 2. n. 18.* Pariter addit *Croix ibidem* teneri ad Officium, qui acceptat Beneficium cum onere solvendi omnes fructus pro pensione. Sic etiam, si non faciat fructus suos, quia non residet, ut ait idem *Croix, loc. cit. cum Suarez, Lugo, etc.* Hoc tamen limitant *Bus. et Sanch.* si absit cum licentia: sed id recte rejiciunt *Tamb. n. 23. et Croix ibid. cum Azor.* cùm ille possit fructus percipere, si velit.

673. — Quær. 12. an Canonici non assistentes, vel non psalentes in Choro, teneantur ad restitutionem Distributionum et Præbendarum? Plura dubia hæc discutienda sunt. Certum est, quod Clerici Ecclesiarum Cathedralium et Collegiatarum tenentur Officio in Choro ex c. 1. de *Col. Miss. cap. Fin. Dist. 92.* et ex *Trid. Sess. 24. c. 12.* Atque teneantur quotidie assistere, nisi alibi alia sit institutio, vel consuetudo; vel nisi necessitas cogat, ut in alio loco extra Ecclesiam Officium persolvatur, et adhuc licentia Episcopi, quando ad ipsum aditus patet, ut ait *Viva de Rest. q. 7. art. 9. n. 14.* Imo probabiliter putat *Bon.* cui adhæret *Viva*, Canonicos bene Distributiones lucrari, si recident in Sacristia ob aliquam causam, etiam sine licentia Episcopi, si ipsa licentia præsumatur; in Sacristia enim reputatur Officium moraliter ac in Ecclesia recitari.

Sed dubitatur 1. an peccent graviter Canonici, qui Choro non assistunt? Negant plures DD. antiqui, ut *Nao. de Orat. c. 5. n. 14. Sylvest. v. Horæ q. 11. Cajet. eod. verb. §. 5. item Ang. Vald. Barb. Pell. Reg. Tamb. apud Salm. tr. 16. c. 4. n. 2.* Tum quia de hoc non adest præceptum expressum, tum quia obligatio assis-

tendi Choro oritur ex Distributionibus; ergo, cùm his Canonici renuntiant, omni obligatione se liberant. Sed verius *Suarez l. 4. c. 17. Bon. D. 11. q. 1. p. 2. P. Concina tom. 2. p. 510. n. 4. Viva l. c. n. 14. Continuator Tourn. tom. 1. p. 642. Salm. l. c. n. 3. cum Vasq. Pal. etc. docent, eos peccare mortaliter, qui à Choro absunt notabiliter, ultra tempus à Tridentino permisum. Ratio, quia ex c. *Si quis Presb. Dist. 113.* depositionem subiicitur Clericus non recitans in sua Ecclesia; tum quia obligatio assistendi non oritur ex Distributionibus, sed ex primaria institutione ipsius Beneficii; Tridentinum enim *Sess. 24. c. 12.* loquens de Canonici præcipit: « Omnes... compellantur... in Choro ad » psallendum instituto, hymnis, et canticis Dei nomen reveren- » ter, distinctè, devotèque laudare. » Diximus autem 1. notabili-ter, nam si absit Canonicus per tres vel quatuor dies, est com- munis sententia, eum non peccare graviter. Ita *Salm. c. 4. n. 1. et Croix. l. 4. n. 876. cum Sylvest. Bon. Cov. Vasquez, et Suar. l. 4. c. 13. n. 8 et 9,* qui tamen dixit præfatam sententiam non videri certè improbabilem, sed se nolle suum iudicium interponere. Diximus 2. ultra tempus permisum, quia Tridentinum permittit Canonici, sicut Episcopis, per tres menses abesse. Recte autem docet *S. Thomas 2. 2. q. 91. art. 2. ad 3.* quem sequitur *Viva l. 3. verb. Dico tertio, cum Val. Fill. et Bon. contra Nao. et alios,* Episcopos non obligari ad Chorum, tum quia sic fert consuetudinem, tum quia ipsi majoribus negotiis vacare debent, quæ Chori assistantiam non compatiuntur.*

Dubitatur 2. quid teneantur restituere Canonici, qui Choro non intersunt? Certum est ipsos non posse lucrari Distributiones, etiamsi alii Consocii eas illis remittant, ut habetur ex *Trid. Sess. 24. c. 12.* ubi dicitur: « Distributiones verò, qui » statis Horis interfuerint, recipiant; reliqui, quavis collusione » aut remissione exclusa, his careant. » Nota, *remissione exclusa,* nam ut bene advertunt *Croix l. 4. n. 877. et Conc. t. 2. p. 523. n. 4.* si portiones illæ præsentibus jam sint præstatae, isti licite possunt donare eas absentibus; modo hoc non fiat ex pacto, et in fraudem legis, ut ait *ib. Croix cum Sanch. et Lugo,* quia hæc esset palliata collusio. Non privantur autem distributionibus qui absunt ex legitimis causis, de quibus agemus *l. 4. ex n. 130.*

Hæc quoad Distributiones. An verò non assistentes teneantur etiam fructus Præbendarum restituere? Sic habetur in *Trid. l. c. 1.* « Primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, » quos ratione etiam Præbendarum ac residentiæ fecit suos. Quod » si iterum eadem fuerit usus negligenter, privetur omnibus fruc- » tibus. Crescente verò contumacia, contra eos juxta sacrorum » Canonum Constitutiones procedatur. » Ex sacris autem Cano- nibus, ut dicunt *Salm. c. 4. n. 12.* illi expoliantur ipsis Beneficiis. Hoc verò aiunt *Salm. d. c. 4. n. 9.* ex communi, non fieri nisi post sententiam: Sed contrarium hodie tenendum, ut mox videbimus in dubio sequenti.

Dubitatur 3. an satisfaciant Choro, et lucentur Distribu-